

בן לאדן - בן רגע - מחשבות על חיסול של טרוריסט

מאת: יותם יעקבסון

חיסולו של בן-לאדן כמובן לא מילא אותי עצב, אולם מאידך, גם לא עורר בי עליצות וחדווה. מראה החוגגים מול הבית הלבן בווישינגטון די.סי. ובכיכר טיימס בניו-יורק אף דכך אותי במידה מסויימת ועורר בי את התהייה עד כמה אנו נזקקים בחיינו לדמות דמונית, שאותה אנו נוהגים לצבוע בצבעים שחורים משחור, כדי שנוכל להשליך עליה את כל מה שמאיים עלינו ("הרוע בהתגלמותו הקיצונית ביותר", כך תיאר פרופ' איתן גלבוש את בן-לאדן במאמר דעה שכתב ל-ynet ב-2.5 ונדמה שזו רק דוגמה אחת מיני רבות).

"בנפול אויבך אל תשמח" נאמר כבר בימי קדם, אך מאז מקפיד המין האנושי לצהול נוכח נפילת הצד היריב או המתנגד לו בדעותיו. אני מסוגל להזדהות עם הצהלה האמריקאית, אבל מוצא אותה מסוכנת ביותר, מרוקנת את מסכת האירועים הכאובה ממהותה ומשעבדת. יותר מכל, תגובה כזו מקבעת מצב ומשמרת את תנועת המטוטלת, שבה "אתמול נפגעת, היום פגעתי". מעבר להתלכדות לאומית על בסיס ריק ומסורס אין בצהלה ההמונית הזו דבר.

על מה בעצם שמחים באמריקה הגדולה? על כך שלקח עשור שלם לחסל את גדול הטרוריסטים של העת האחרונה? האם נפגעו תשתיות ארגון אל-קעידה באופן שיימנע פיגועים נוספים? האם אימת הטרור פסה מהעולם? מה עומד מעבר להצהרתו הדרמאטית של אובמה על החיסול, אם לא הפגנת יוקרה פוליטית שהעניק לו מותו של זה שהעיב רבות על שלטון קודמו? זוהי יוקרה מפוקפקת, הנוגדת במובנים רבים את המילים חוצבות הלבבות שהשמיע בנאומים הרבים שנשא קודם זכייתו בבחירות, נאומים שעסקו בחירות האדם ובשלום עולמי.

מיהו בעצם הטרוריסט הנורא? האם מישהו זוכר שאוסאמה בן-לאדן עמד תחילה בראש מליצית מוג'אהדין אפגנית, שחומשה על ידי ארצות-הברית במאבקה נגד ברית-המועצות? הוא היה כלי שרת שיצא משליטה, גולם שקם על יוצרו. ארצות-הברית לא הטיבה להבין את הסיבות העמוקות שבעטיין אוסאמה מלכתחילה הגיע לאפגניסטאן ושבעטיין יצא להילחם ברוסים. מבלי שלרגע אצדיק את דרכו המחרדה, האלימה, הבלתי נסלחת (ואוי לי אם משהו מדבריי ישתמע ככזה), באידיאולוגיה שלו (ויש לו כזו, הוא לא 'סתם' רע!) בן-לאדן הוא לוחם חירות, הנלחם כנגד כל מה שכולנו משועבדים לו - תרבות הצריכה והניצול האימפריאלי. מעולם לא צוטטו דרשותיו של האיש באמצעי התקשורת, לא בארץ ולא בארצות-הברית, אך המחפש אותן ימצא תרגומים שלהן לאנגלית. מי שירהיב עוז וייקרא בהן לא יוכל שלא להתפעל מההיגיון הרב שעומד מאחוריהן, מהמצוקה החברתית האדירה המשתקפת בהן ומלהט הרצון להביא ישועה, בראש ובראשונה חברתית, אך על רקע דתי. בן לאדן הוא בן למשפחה עשירה ביותר, למעשה אחת המשפחות העשירות ביותר בערב הסעודית. משפחתו שיפצה בממונה את כל מתחם הכעבה המקודש ובזכות כך זכתה בכבוד רב בקרב כל המוסלמים באשר הם. אוסאמה נטש את נוחות חייו, נטל מהון משפחתו ובמצוות מורו הרוחני הגיע לאפגניסטאן כדי לסייע במקום שבו, כך האמין, יוכל לתרום הכי הרבה לאחיו המוסלמים, המשועבדים לנחות אימפריאליסטיים השוחרים כוח ושררה גם במחיר רמיסה תרבותית, יצירת תלות וחיסול הכלכלה המקומית. אפגניסטאן אינה אלא ישות שכל כולה יצירה מלאכותית מודרנית, גחמתן של אימפריות שנלחמו על שליטה במרחב האסייתי ועל התוצרת שניתן להניב מאזורים שהיו נתונים לשליטה קולוניאלית. שיאו של המאבק, המכונה "המשחק הגדול", התחולל בין השאר על אדמת אפגניסטן. הכוחות המרכזיים במאבק היו רוסיה הצארית והודו הבריטית. במהלך המאבק הממושך נכנסה גם סין למערכה ומאז היא מגלה עניין רב ברמת טיבט, האזור המאפשר לה את דריסת הרגל במרחב האסטרטגי. במהלך לחימת הבריטים באפגניסטאן הושמדו באופן שיטתי נכסי תרבות רבים, שהיום לבטח היו מוגדרים כאתרי מורשת עולמית על ידי אונסק"ו. בעיקר מבני דת ומסגדים. הם לא נהרסו במהלך קרב, אלא רק על מנת לנסות ולהחליש את "ההתנגדות" המקומית לכיבוש על ידי הרס מוקדים 'דעתיים'. האם מישהו במערב, שביכה על הרס פסלי הבודהא בעמק במיין שבלב אפגניסטאן, ביכה אי פעם על אובדן כל אותן שכיות חמדה? מה מקורה של אותה איפה ואיפה ואת מי היא משרתת?

יותם יעקבסון

הרצאות, צילום וכתיבה, הדרכה בארץ
ולאורך נתיבי הסחר הקדומים באסיה

השחקנים במשחק הגדול של ימינו אינם אותם שחקנים. הודו כבר מזמן לא בריטית ואת מקומה של הממלכה של המלכה תפשה ארצות-הברית. רוסיה כבר אינה צארית, ולפני שחזרה להיות בפשטות רוסיה בעלת הפריטנזיות העולמיות, ידעה כשבעים שנים שבהן, תחת הכותרת "ברית המועצות", משלה על נתחים עצומים באסיה. סין השתלטה בינתיים על טיבט ומחזיקה בה. כל ניסיונותיה של ארצות-הברית לחמש כוחות טיבטיים מקומיים כנגד התקדמות הסינים עלו בתוהו. התוצאה הייתה תוקפנות יתר של הסינים כלפי הטיבטים. הרוסים פלשו לאפגניסטן בעקבות השתלטות איטית על השלטון המקומי והפיכתה של אפגניסטן משועבדת לקומוניזם. האמריקאים ניסו לדחוק אותם. בן-לאדן, שהגיע כדי לסייע לאפגאנים במאבקם נגד הכובש הרוסי, חבר לאמריקאים ששו לבן-ברית. הם רק שכחו שגם אותם הוא לא רוצה שם. כשהרוסים נסוגו והם נשארו המשיך האיש במאבק - הפעם נגדם.

במקום לצהול ולשמח על חיסולו של האיש, טוב נעשה כולנו אם נשאל בקול רם מהן הסיבות לצמיחתם של מנהיגים כמו בן-לאדן, מהו הכוח המניע אותם ומה סוד המשכיה של אנשים אליהם. אני בוחר לסכם את דברי בשני ציטוטים קצרים מתוך הספר המופלא והחשוב "שלוש כוסות תה", מאת גרג מורטינסון ודיוויד אוליבר רלין (הוצאת אג'נדה). הציטוט הראשון מובא מפיו של בריגדיר גנרל באשיר באז, מצבא פקיסטן: "אוסאמה הוא לא תוצר של פקיסטן או של אפגניסטן. הוא יציר של אמריקה. הודות לאמריקה, אוסאמה נמצא בכל בית. בתור איש צבא, אני יודע שלעולם לא אוכל להילחם במישהו ולנצח אם הוא יכול לירות בכך פעם אחת ואז לרוץ ולהתחבא בזמן שאתה נשאר כל הזמן על המשמר. אתה צריך לתקוף את מקור הכוח של האויב. במקרה של אמריקה, זה לא אוסאמה ולא סדאם ולא אף אחד אחר. האויב הוא הבערות. הדרך היחידה להביס אותו היא לבנות קשרים עם האנשים האלה, למשוך אותם אל העולם המודרני באמצעות השכלה ועסקים. אחרת הלחימה תימשך לעד". (עמ' 344).

הציטוט השני לקוח מדבריו של גרג מורטינסון עצמו: "הטרור לא קורה בגלל שאיזו קבוצה של אנשים באיזשהו מקום כמו פקיסטן או אפגניסטן פשוט מחליטה לשנוא אותנו. הוא קורה בגלל שלא פותחים לילדים הזדמנויות לעתיד מספיק טוב כך שתהיה להם סיבה טובה לבחור בחיים ולא במוות" (עמ' 326). לפעמים עולה בי התחושה שלא רק על אפגניסטן הרחוקה הוא כותב.